

Megjelenik
minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár
Egész évre 6 frt o. é.
Félévre . 3 " " "

A közlemények és előfizetések bérmentve küldendők.

Szakhirdetések
egy petit hasábsora 6 krral számítottatik.

HASONSZENVI

KÖZLÖNY.

Előfizethetni

vidéken
minden cs. kir. posta-
hivatal útján.

Gyöngyösön
a szerkesztőnél.

Egerben
az érseki lyceumi
nyomdában.

Alapos ismereteket terjesztő orvosi lap a homöopathiáról.

Szerkesztő-tulajdonos: **Horner István**, a gyöngyösi közkórház igazgató-főorvosa.

TARTALMA: Jelentés a németországi központi hasonsz. orvosegyelet által 1864 évi aug. 9-kén és 10-kén Braunschweigban megtartott közgyűlésről. — Észleletek a gyöngyösi közkórházban 1863 évi első felében orvosolt betegokről (folytatás.) — Vilany (phosphor mérgezési halál következtében teljesített törvényes boncolás Gyöngyösön 1864. nov. 24 én. — Kéncélsav Espanet után, közli dr. Dominigg Pécsről. — Napi ujdonság. — A közkórházak megismertetése (folytatás). — Időjárás és közegészségi észleletek 1864 oct. havában.

Jelentés

a németországi hasonszenvi központi orvosegyelet által 1864. aug. 9-én és 10-kén Braunschweigban megtartott közgyűlésről.

Melléklet D.

Dr. Ficlitz elnöki beszédének

(Vége.)

Több már ezer évnél, hogy az orvositudomány egy gyógyelv felfedezése tekintetéből, egy rendszerről a másikba bolyong; emberemlékezet óta az államgyógyászat egy iskolából a másikba vándorol, és mindez ideig még a nagyhirű physiologiai iskola sem hirdette ki a felfedezett gyógyelvet.

A gyógyelv alapja a gyógytannak. A physiologiai iskola élén álló, — a berlini sejtkoriphäusokat sem véve ki, — nyilatkozataik után, egy észszerű gyógyászatnak felfedezése még csak kilátásban helyeztetik, sőt a dresdai híres Physiologus őszinte bevallja, „hogy a physiologiai iskola előtti gyógytan, egyedül tarka keveréke volt a tényeknek, véleményeknek, vizsgálódásoknak, és képzeleteknek melyek különféle költészeti ötletek. és czifrán kiejtett szóhalmok által függesztettek össze.” Mindnyájan igen jól emlékszünk még azon időre, midőn a physiologiai iskola előtti gyógytan magát mint egyedül észszerűt a hasonszenv felé állította, s ime most mint jutott a rationalismus elve által roszhirbe és érvénytelenségbe.

Az eddigi gyógytan ezen önkényes és siralmas bizonyítványa ellenére, a jelen korszak Physiologusai magukat a szövetek és sejtek hálójába annyira bekeverték és befonták, miként csupa sejtek előtt a gyógyászat valódi szükségén segíteni sőt azt felismerni sem tudták.

Ezen valódi szükség a hiányzó gyógyelv, melylyel az ugynevezett szövet és sejtgyógytan, (Gewebs und Zellen-therapie) gyakorlatilag végrehajtani lehetséges volna.

Mint értesülünk, ily szövet és sejtgyógytan felfedezése még csak kilátásban tétetik, és pedig ezen biológus kórtani axioma után:

„Az élet a sejt tevékenysége. — annak különlegessége a sejt különlegessége is. A kór lényege a sejt megváltozása. — ennek tulajdonsága, megháborodása vagy sérülése az első oka minden betegségnek, minden rendellenesnek.“

Ha elbizakodás nélkül e kérdést szabad felállítani: honnét erednek az elemi anyagok az ő vegytani és természettani erejükkel, melyek a világ mindenségét képezték? — azon esetben megengedtetik, az emberi test elemi műveinek, és szövetszabálytalanságainak eredetét és okát is kérdezni, hogy ezek folytán azokat meggyógyítani lehessen. Ha azonban a könnyes és a szennyes kóralakok eddigi kórszarmazásuk tekintélyét fenntartják, akkor a sejt háborodás még nem emelkedhet a kórtan ultima thesiséül. Itt ugyan meg kellene fontolni, hogy az említett alakok szoros sorozat alá nem vétethetnek, miután a természet igen finom és egymásba olvadó átmeneteket tesz. Vajjon az alak alapjellemezésének sorozata, nemkülönb a gyógytesteknek műtételi és táplálási szerekre felosztása, a hasonlatosság elvével kapcsolatban hozzattathatnak-e vagy nem? azt sem inductió, sem mennyiségtani bölcsészet hebizonyítani nem fogja, e felett egyedül a későbbi tapasztalás kölesönözhet felvilágosítást.

Ha a sejtek háborodása és sérülése külső kórok által, a betegségnek alapoka, ez esetben a számtalan és különféle működései a gyógytesteknek az életművezetre

szintén nem egyebek mint sejt háborodások és szövet szabálytalanságok, mint ezt a kórboncztan kétségenkívül bebizonyítja.

A gyógytestek bizonyos mennyiségben a testben bevezetve, ehhez akként állanak mint kór okok, és pedig mint gyógyszeres kórok, mely tulajdonságuk által oly sejt és szövet szabálytalanságokat is gyógyítanak, melynek alakját a hasonlatosság által szereznek is.

A sejt és szövetelmélet gyakorlati alkalmazásánál a hasonlászvi gyógyelv igazsága ismét nyilván bebizonyul, miután ezen gyógyelv mindazon physiologiai tételekre alkalmazható, melyek eredete nem gyanítások, nem képzeletek, vagy költészetekre, hanem a természet-törvényeire van alapítva.

Az újabb időkben már is egy részrehajlatlan és szellemdus nem homeopatha azt állítja a hasonlászvi szetről „hogyan oly kórokban, melyek az edény rendszer háborodásain alapszanak, esodálatos hatást bír gyakorolni.“

Azonban ne állapodjunk meg ezen elemzésnél sem, hanem ereszkedjünk mélyebben a felfedezési gyógytanba, és már is találkozni fogunk oly elismerésekkel, melyek gyógyszereinknek az elemi művekre, a sejtekre közvetlen befolyást engednek; ha még ezenfelül nem csak a materialismus követeléseinek hódolunk, hanem a szellemre, és ennek az ideg rendszerhez viszonyaira tekintettel vagyunk ekkor a hasonlászvi mindenütt elismerésben fog részesülni. gyógyszereink hatása még tisztábban álland előttiünk, kivált ha az illető koponyákban a nevezeteségi életmű valahára sorvadásnak induland. És ekkor elfog érkezni azon idő is, hogy orvosi Celebritások és Capacitások előtt a tudás sorompója megfog nyílni. A celebritások ez esetben nem csak a hasonlászvi törvény valódi értelmébe fognak behatni, mert „az igaz-lelkű buvár előtt a természet megnyílik,“ — hanem azonfelül a legerősebb megtámadásaikat ezen elv szükséges következményeit világosan belátandják; tisztán fog előttök állani, hogy egy gyógymód, ha sebesen és biztosan a kórra hatni akar, a gyógytesteket oly alakban kényszerül az életművezetbe bevezetni, mely élet-tani törvényeinek tökéletesen megfelel, vagy is a gyógytestparányokat az életművezetben poranyozatos elválasztásban fogja adni, és pedig akként, hogy ezek az ő be és kiszivárgási (endosmosis et exosmosis) keringésökben, már a szájjár beszívó nyelvszömöleseihez, innét a hajszáledényekbe, a véredényekbe, innét a fővisszérbe, onnét a vérbe, és a vérből a szétomlás törvényei szerint azon helyre, hol az ellenség, maga a kórfészke van, juthassanak. Ekként vándorolnak keresztül a gyógyszerparányok, hasonló uton a hatvan billió sejt-

testecskékkal az emberi testben, és behatnak az elemi művezetekbe és szövetekbe, melyet nem kell aszerint képzelni mint egy rostát, melyen kétszemernyi labdacokat lehet keresztül hajtani. Ez okból nincsenek a parány gyógyszeradagok alávetve ezen átváltozásoknak a gyomorban, az emésztetben, vegytani elváltozásoknak és megszakadásoknak a vérben, kölesönös felbomlás és átalakulásnak a testben.

A valóságos Physiologus előtt a gyógyszerek parányítási, erősítési, kifejtési, higitási alakja, vagy nevezetessék gyógyszereink készítése bár minnek is eltitok többé nem lehet, és így viszont az sem, miért oly sikertelen a massivus adagok használata, melyek emésztetlenül, közönyösen, gyakran szerencsére és kár nélkül a testből kitakarodnak, miután a vizeletben is haszontalanul keresztetnek.

Itt az ideje, és ezt a hasonlászvi idéző elő, hogy a physiologiai iskola számos követői, mérték nélküli elbizakodottságaikból határtalan tudományok felett, valahára kiábrándulván, a természetszerű alakról, és azon élet-tani módokról, melyek szerint a gyógytestek, az életművezet végső határaihoz eljutnak, tiszta fogalmat szerezzenek maguknak.

Egyébiránt nevezetes és reánk nézve tökéletesen kielégítő, midőn elleneink között oly gyakran egyes, önkénytelen védőire találunk gyógymódunknak. Így nyilatkozik egy koryphäusa a physiologiai gyógymódnak.

„Az anyag erő nélkül semmi sem. Ellenezzük bár, mennyire töltünk kitelik, — képzeljük magunknak az anyagot még oly finom és anyagtalannak: az mindenkor anyag marad, és midőn az anyag a legkülönbözőbb működéseket előidézi, azt véghez viszi mint szellem, mint szervessen izelt lény. Ő a spiritus rector.“

Ez jó tanúság a megkorokult chemikusok, és a biológiát eltörleszteni akarók számára.

Tovább így folytatja:

„A vegytani testek azon helyekre teszik le magukat, hová kívántatik, vagy más testek által oda jutni kényszeritetnek. Idegen erő ezen finom mechanizmust csak elrombolólag támadhatja meg. Minden idegen elem akadályul szolgál.“

Szivreható szavak a gyógyszerkeverőknek!

Nem valamely kiténő előre látó tehetség kívántott annak megismeréséhez, hogy a homeopathia a physiologia alapján származott, és ennek segítségével kiművelt gyógyszerzetével, mihelyt az a fentartott titkolódzásokból megtisztul, egy sejt és szövetgyógytant tökéletesen és elébb fog birni, mint azoknak saját feltalálói, miután ezeknek még csak két csekélységre van szükségük, t. i. egy csak megközelítőleg alapos gyógyszer is-

meretre, és egy elvre, mely azokat sejtzavaroknál és szövetszabálytalanságoknál gyakorlatilag alkalmazni tudja.

Ha bár a physiologiai iskolának vas szorgalmát és érdemeit az orvosi segéd tudományok körül, hálásan elismerjük, és vívmányait az orvosok közös javának elfogadjuk, az allgemeine medicinische Zentralzeitung közlelbi állítása ellen mindazáltal tiltakozunk, mely szerint 25 év előtt a gyakorlati orvostan Skoda tanár gyakorlati orvostanczimű munkájának megjelenésével, fénykorát ille meg a gyógytudomány, és ezen időtől számíthatatik szerinte, az új gyógyászat dicsősége. Távol legyen tőlünk, hogy Skoda hírére csorbát ejteni akarnánk, mindazáltal a kórisme maga a gyógyászat fénypontját még nem eszközli, ez még nem foglalja magában azon mesteriséget, mely szerint gyógyítani kell és lehet; a gyakorlati orvostan fényoldala a ter mézetszerű, a kórisme által elősegített gyógyászat, melyet a hasonszenv 50 év előtt már szerzett a tudománynak.

Ezen dicsőség, ezen dícséret ekként a homœopathiát illeti.

De azonfelül még azt sem engedhetjük meg, és elene minden erőnkkel harczolunk, hogy valaha a hasonszenvi gyógymód a physiologiai iskolának magát alárendelje, ha csak az nem történék, hogy a physiologiai iskola segéd tudománnyal, a gyógyhatástan törvényeinek, és a hasonszenvi gyógytan elveinek magát alávesse.

Ez volna az egyetlen és legmegengedhetőbb kiegyenlítési mód mind a két felekezetre, mely egy általános és a természettörvényeivel megegyező gyógymódot eredményezne.

Ezen állítás megerősítésére teljes joggal egy szeltemdús és részrehajlatlan természetbuvárának nyilatkozatát hozhatjuk fel, kinck ítélete szerint:

„A ki a homœopathiát nem tanulmányozta és Hahnemann gondolatit a mostani természettudományokra át nem vitte, azokat nem értelmelte, és nem alkalmazta, az mint orvos nincs kiképezve, ennek hivatásában mindentütt és mindig fog hiányozni valami.“

Tegyük még ehhez azt is. **hogy azon orvos, ki a fentebb elősorolt tulajdonokkal nem bir, a természetben sem győzedelmeskedni nem fog, sem annak engedelmeskedni nem tanult meg.**

Észleletek.

A gyöngyösi köz kórházban 1853-4-dik év első felében orvosolt betegekről.

(folytatás.)

Bujakór. Ezen ragálykór a gyöngyösi kórodában minden évben az előforduló szenvdészek legnagyobb

számát képviseli. Ezen év első felében 37 ily egyén került orvoslás alá. A kór alakjaira nézve ezen különbségek léteztek:

Takár függöly kórral	2.
Fekély,	6.
„ függöly kórral	6.
„ fitymaszorral	3.
„ makkörvvel.	1.
„ dobbal	2.
Makkörv	1.
Dob fenésedettt	1.
Függöly kór	10.
Bujakór másodlagos.	1.
Herelob	2.
Nemzörészek kérgesedése.	2.

Nemre nézve: férfi volt 13. Nő 24. korra nézve: 13 évtől 20-ikig 17. — 20—30-ig 15. — 30—40-ig 3. — egy 57, egy pedig 64 éves. A lefolyási időt tekintve: az 1-ső osztálybeliek meggyógyultak 56, 57; a 2-ik 5, 7, 16, 30, 49, 51; — a 3-ik 14, 38, 42, 57, 80, 106; — a 4-ik 19, 37, 40; — az 5-ik 15; — a 6-ik 38, 126; — a 7-ik 6; — a 8-ik 80; — a 9-ik 12, 16, 24, 26, 31, 51, 61, 62, 65, 76; — a 10-ik 18; — a 11-ik 10; a 12-ik 5, 21, nap alatt. A 37 bujakóros betegek igénylettek ekként összesen 1457 ápolási napot.

A gyöngyösi kórodában megnyitásától kezdve, mely ennek előtte 26 évvel történt, mostanig 1500 bujakóros beteg részesült orvoslásban. E nevezetes szám lehetővé tette, hogy annak különféle alakjait észlelhettük, valódi természetét megismerhettük, és a gyógyhatásokról magunknak, a mennyire lehetséges, tiszta fogalmakat szerezhettünk.

A hasonszenvi orvosok nagy részénél a bujakór felett azon állítás nyert elsőbbséget, hogy a bujakór csak nagyobb, ekként erősebb adagokkal gyógyítható. Így a dilutiók helyett trituratiók, sőt ezek közül is az első vagy második és pedig a decimalis Skála után készítve szemerenként alkalmazandók. Ezen vélemény és eljárás több okoknál fogva alaposnak és elfogadhatónak lenni látszott; mert először a bujakór, mint önálló betegség századokon keresztül a legnagyobb mercurialis adagokkal orvosoltatott, sőt számtalan ilyenmű betegek szemünk előtt gyógyulván meg, hitünk iránta meggyökerezett; másodsor: a bujakór által a tengéleti rendszer levén alapjaiban mélyen megtámadva, kételyek merültek fel előttünk, vajjon dinamikus hatású gyógyszereink, képesek e ily mélyen gyökerezett kórneben üdvös hatást fejleszteni? végre: mivel egy methodikus eljárásnak önálló kóroknál valószínűbb értelme is van. Mi ezen az uton jártunk több évekig, és a bujakór kezelésünk alatt vagy lassan, vagy éppen nem gyógyult.

*

Meggyőződésünk afelett, hogy a bujakór erősebb adagokat kíván oly dönthetlen volt, hogy az előbb felemlített gyógyeljárástól eltérvén. kórodánkban Sigmund bécsi tanár gyógyeljárását választottuk. Takárnál fecskendezéseket a csőbe, fekélyeknél a Mercurt szemerenként, függőlykóránál a corrosivust külsőleg concentrált olvadékban, sőt a másodlagos bujakóránál mercuriális bedörzsöléseket is használtunk. Sigmund bécsi tanár Syphilidologiája azon okból birt előttünk elsőszéggel, mivel annak egyszerűsége saját elveinkkel leginkább összeegyeztető volt.

Előre bocsátván, hogy midőn kórodánkban bármely ajánlott szerrel kísérleteket teszünk, azokat mindannyiszor ép úgy mint ajánlva van tenni szoktuk; ez esetben, miután oly jeles, mondhatni európai hírvé Syphilidologus tapasztalatait kórodánkban is megkísértettük, éveket szántunk arra; sőt több esetben hogy a különbséget is lássuk, mely a hasonszenvi, és az ellenszenvi gyógymód között feltűnik: ha egyik betegünket Sigmund gyógyelvei után orvosoltuk, a másiknál a hasonszenvi eljárást erősebb adagokkal gyakoroltuk.

Ezen eljárás, mely tisztán tudományos kísérlet volt, de azonfelül a szenvedő emberiség jóvoltára is érzelt, meddő polemikára adott alkalmat, mely egy helybeli allopathikus orvostársunk által azon ürügy alatt, hogy a gyöngyösi kórodában a betegek kevert, és így elvnlküli gyógyszerelés által orvosoltatnak, a Wiener Med: Wochenschriftben kezdetett meg ellenünk. Hasonló vádak ellenében más fegyverünk nincsen, mint az öntudat, és hivatásunk helyes felfogása, mely nem abban áll, hogy Systema miatt betegeinket feláldozzuk, hanem azok szenvedéseiben azon Systemát kövessük, mely a betegágnál legüdvösebbnek nyilvánul. Az ellenünk ekként megkezdett és diühösen folytatott polemikának végre az volt az értelme, hogy kenyéririgységből eredett.

Sigmund tanár bujakór elleni gyógymódja bennünket ki nem elégitett; mert bár a Mercurt igen mérsékelt adagban rendeli, mind a mellett a legtöbb esetben a gyógyszerelés alatt nyálfolyások származtak, melyek a gyógyszer folytatását mindannyiszor félbeszakították, de azonfelül szorgalmas és hív észlelés folytán a Mercur adagolására oly tünetek fejlődtek ki, melyek a higanynak túl behatását a testre tanusíták, ekként egy felesleges kóralakot képeztek, mely ismét gondos orvoslást igényelt. Ezekhez járult, hogy e gyógyszerelés alatt a bujakór semmivel sem gyógyult meg előbb, mint az az előtt általunk használt csekélyebb adagokra.

Sem biztosnak, sem gyorsnak nem bizonyulván be e gyógyszerelés, e nemű kísérletünket félbeszakítottuk, és ez időtől óta áttértünk ismét a hasonszenvi gyógyelv

által megszabott dinamikus adagokra. Mielőtt e gyógyeljárásunkról számot adnánk, előre kinyilatkoztatjuk, hogy a gyógyszereknek magasabb higitásai várakozásunknak mind ez ideig tökéletesen megfeleltek.

1. **Takár, függőly kórral.** Hahnemann mint tudjuk a takárnak, két nemét különböztet meg, az egyik szerinte egyedül a húgyesőt izgatja, tehát csak helybeli, ez ellen a petroselinum, vagy balsamus copaivae ajánlja: a másik függőlygerjtől származik, — általános kór és ennek **Thuja** a biztos gyógyszer. Ily megkülönböztetés sem a praxis, sem a theoria által bebizonyítva nincsen, de a takárt Hahnemann által praescribált gyógyszerek által meggyógyítani sem bírtuk.

Mi a bujakóros takárnál semmiféle más gyógyszernek biztosabb hatását nem ismerjük mint a **Mercurius solubilis Hahnemanni**-t, adjuk ezt a takár első időszakában, és pedig a 12-dik higitásban, mindaddig folytatván ennek adagolását, míg a gyuladás jelenségei tökéletesen megszüntnek, mi néha előbb, de közönségesen a 8-dik, 10-dik napon szokott bekövetkezni. De még a takár második időszakában is megmaradunk ezen szerenél, különösen ha a folyás igen bő, a vizelés még néha fájdalmas, különösen ha az úgyék mirigyek a takár alatt megtámadva vannak. Volt többször esetünk, midőn a folyás ellen egyéb szereket rendeltünk, de ismét a mercur adagolására kényszerítetünk visszatérni. Több ilyenü kórokat ekként egész lefolyásuk alatt mercurral gyógyszereltünk. A mercur után, ha a folyás nem szűnik, a **hepar sulfuris**-t választjuk. E két szer a legtöbb esetben, és a legrövidebb idő alatt meggyógyítja a takárt. E kór ellen még egy igen fontos szert kell megemlitenünk, és ez a **Nitri acidum**. Kitünő sikerrel használtuk ezt oly egyéneknél, kik már több ízben takárban szenvedtek, kiknél a folyás az említett gyógyszerek után meg nem szűnik. Igen fájdalmas és gyakori tagmerevedéseknél a **cantharides** használt legtöbbet. Cannabis, petroselinum, Thuja Natrum muriaticum, melyek a takár ellen sokak által egyes esetekben magasztaltatnak, általunk is megkísértettek, de soha possiti hatásuk előttünk be nem bizonyult.

Azon két eset, mely ez év első felében kórodánkban előfordult, nőknön észleltetett, és pedig mind a két esetben függőlykórral. Az egyiknél a takár az említett gyógyszerelés által 15-öd napra tökéletesen megszünt, a condylomák ellen, melyek a kis szemérem ajkakát egészen kitömték, thuját rendeltünk, ezek csak 38 nap múlva enyésztek el egészen. A másik esetben a takár 19-dik napra tünt el a Condylomák 39 nap múlva. Ez utóbbinál a kórodában csorvás lúz is fejlett ki mely néhány napig tartó külön orvoslást igényelt. Külsőleg a

nemző részeknek lágy meleg vizzeli mosogatásán és fürösztésén kívül, egyebet nem használtunk.

2. Bujakóros fekély. Mind a 6 esetben egyedül a mere. sol. 12-dik higitása által gyógyított meg. Az egyének, kik ezen kórneben szenvedtek egészséges testalkatúak valának, a fekélyek simák, nem számosak, a ragálytöli meglepetés nem régi, a lágyék tájmirigyek csekély mértékben megtámadva.

A bujakóros fekély azonban nem mindig oly természetű hogy ellene egyedül a mere. sol. jelentve legyen, ez esetben e következő gyógyszerek, a nekik megfelelő kórtünetekhez képest választandók:

(Folytatás követk.)

Vilany- (phosphor) mérgezési halál következtében teljesített törvényes bonczolás, Gyöngyösön 1864 november. 24-én. *)

N. I. 21 éves. gyöngyösi születésű. szabósegéd, f. évi nov. 19-én délutáni 3 óra tájban 3 köteg vilanyos gyufát félpohár vízbe tett és 4 óraker a páczikákról levált vilanyt a vizzel együtt megitta. Hat óraker este elkezdett hányni s szülőinek állítása szerint orrán száján erős villanyzag, félig emésztett étel. és nagymennyiségű epe

*) Ezen phosphor mérgezési eset a legalkalmas idöben került észleletünk alá, mert elvitathatlan bizonságot tesz afelett, miként találkoznak elleneink között olyanok, kik a legesalhatatlanabb tényeket eltagadják, mihelyt azok a hasonzeny elvének vagy alkalmazásának megerősítésére szolgálhatnának. Hí képét adá ezen állításunknak O. G. tr. és pesti gy. orvos tanulmányai által a hasonzenyészet ismertetésére, melyet a magyar orvosok és természet vizsgálók M. Vásárhelyen megtartott X nagygyűlésének orvosi szakosztályában sept. 1-jén felolvasott, mely értekezésében a hasonlatossági törvényt taglalván, annak megdöntésére és alaptalanságának bizonyítására ezen tapasztalatát hozza fel: „Azon idö alatt, míg a pesti Rökus-kórházban foglalkoztam, három phosphormérgezési esetet volt alkalmam észlelni, s érdekelve lévén a hasonzenyészek főnebbi állítása által, sok gondot fordítottam az illető mérgezetek tudójében előjövö kórtünetekre, a három egyén közül kettö meggyógyult egy meghalt, s míg amazoknál betegségek egész lefolyása alatt semminemü tüdőbántalom nem fordult elő, addig emennek bonczolásánál a tüdőlobnak még csak nyoma sem mutatkozott, nemhogy a hepatisatio tünetei voltak volna jelen, már pedig az csak elvitathatlan, hogy a phosphormérgezésnél az ezen szerrel állított orvosság-betegségek tünetek valamennyijének jelen kell lenni, vagy ha nincs jelen, akkor csak ámitás mindaz, mit Hahnemann, Hering, és a többi gyógyszerkémlö hasonzenyész

ürítltki, mindezekhez nagy gyomor rágás csatlakozott. A szomszedságban lakó orvos segítségre felhivatván a betegnek olajos mixturát rendelt, és bö tejjást ajánlott. A mérgezési tünetek ennek daczára mindinkább nevedtek, előállott gyakori kényszer a vizelletre, nagy nyugtalanság, folytonos szomj bár a nyujtott folyadékot csak nagy erőltetéssel nyelhetette. Ily állapotban volt a beteg nov. 21 délután 2 óráig, a midön hozzá a város sebésze hivatván, a beteget ily állapotban lenni találta: Bevallja hogy 4 3 órával ezelött 3 köteg gyufáról leválasztott vilanyt vett be, meggondolatlan eselekedete okául szegénységét hozván fel, kínos állapotja ellen segedelemért esedezik; a mell egész terjedelmében részint tompa, részint éles hangú, lélekzet vételnél szercegeség volt hallatszö. a légzés sebes, hörgö, néha apró köhögés vörös feketés vércöpéssel, az arcz halvány majdnem hamuszínü. hideg izzadás az egész testen bár forróságról panaszkodik, az érverés az orsó ütären már nem vala érezhetö. a kéztö, a kéz ujjai, az egész alkar kékes szederjes foltokkal valának megtelvé; a nyak ütären még lassú verés tapasztaltott, az alsó végtagok feszesen kinyujtva és jéghidegek valának. Este 9 óraker a beteg élni megszűnt, eszméletét és öntudatát csak 2 perczel veszté el halála előtt. A törvényes bonczolás a közkórház bonczteremében nov. 22-én délután 2 óraker hajtattott végre.

Bonczolási jegyzökönyv felvéve sat.

A.) **külsöleg.** A középstermetü. 5 láb magas, erős testalkatú hullának a bal csees alatt egy ujnyi távolságra mintegy lenese nagyságú behegedt szürási sebhely találtott, ezenkívül a test felületén, hulla foltokat kivéve, egyéb külsö erőszaknak nyomait észlelni nem lehetett, kivéve hogy az ajkak, és fogak nyei rendkívül halaványak és sápadtak valának.

B.) **Belsöleg.** 1. Az erős vastag koponya bőrének lefejtése után, a koponya csontok és a bőr között semmi rendellenest felfedezni nem lehetett. A közönséges vastagságu koponya csontoknak átfürészelése és levétele után az agynak gyirái közt létezö pókháló és kemény hártya edényei, nem különben az agy öblei rendkívüli barna, folyó vérrel telvék, — az agy és agyacs szervezetére nézve rendes, hanem rendkívülig vérdús az agygyonraiban csekély savós nedv, az agy alapján mintegy két obonyi barna folyó vér találtott.

e szer hasonzenyves erejéről irt.“ Összehasonlítva azon kórtüneteket, melyek N. J. hulláján világosan észrevétettek, O. G. tr. állításával, önkénytelenül az ember azon gondolatra vetemedik, miszerint O. G. tr. kedvéért az ember máskép hal meg, mint másokért.

2. A nyak és a mellüreg vizsgálata alkalmával, a nyelvtövén levő szemölcsök, a göggedő, és a nyelvcső egész kiterjedésében halvány rózsaszínű, lobos; mindkét oldali tüdők egész kiterjedésükben a bordákhoz és rekeszizomhoz nőve, azon megjegyzéssel, hogy a jobb tüdő felső karélya közepén, mintegy tenyér nagyságú sárga kocsonya nemű heveny izzadmány találtatott; különben mindkét oldali tüdők rendkívül lágyak, puhák rózsaszínű lobosak, és fekete vérral telvők. — A szivburokban szokott mennyiségű savós nedv, a sziv maga rendes nagyságú, és alkotású. gyomrai folyó, részint aludt vérral telvők, a gyomrok falai pedig rózsaszínű lobosoknak találtattak. A mellüregben fekvő nagyobb véredények pedig barna folyó vérral telvők.

3. A hasüreg vizsgálatánál, a gyomor, vékony és vastag belek, a fodorháj és cseplezkekkel együtt az egész kiterjedésükben oly szorosan a hashártyához nőve, hogy a gyomrot; a hashártyától késsel sem lehetett elválasztani; a gyomor falai véres lobosak, s annyira vékonyak valának, hogy helyelhelyel átlukadva találtattak a gyomor tartalma sárgás, nyulós, enyves volt. — A máj rendes nagyságú és alkotású, halvány sápadt színű vérszegény: a lép szintén rendes nagyságú és alkotású, belszervezete vérdús; az epehólyag üres; mindkét oldali vesék kékes színűek, lobosak, vérdúsak; végre a vizelő hólyag egészen üresnek találtatott. Megjegyzendő végre, hogy az összes haszerveken a vilánnak bíze kitünően észrevehető vala.

Kénélegsav. Acidum Sulfuricum.

Espanet után,

közli Dr. D o m i n i g g Pécsről.

A kénélegsav oly gyógyszer, mely valaha nagyon is gyakran alkalmaztatott, a mint azt Merat és Delens munkái, Dippes, Sydenham, és Haller észleleteik bizonyítják; ma, minden dicsérete csak az ásványos citromlére (limonade minerale) szorítkozik, mint igen határozott gyógyszer az ólmos bélzsába ellen (colica saturnina). Szokás volt azt külsőleg alkalmazni, a zsonghiányos fekélyekben (ulcera atonica), öröklő kútegeknél (Dartres), továbbá mint torokviz, befecskendezve, zsebrékben (aphthae) és száj fekélyekben, bizonyos torok loboknál, zsebrékes izgatásnál a női külszemérem és hüvely zsebrékes izgatásánál, mint allövet is rendeltetett az ugynevezett Rabel-féle víz név alatt; továbbá nagyszámu lobos és idült betegségek ellen: lobos, váltó, kúteges, rossz indulatú (maligne) rothadós lázakban, s különféle időszakokban, minél fogva neki azon melléknév adatott, hogy vérbomlás elleni (antiseptique) gyógyszer. Szintugy alkalmaztatott a tüdő lobokban,

tüdővészbén, erőfogyasztó izzadságnál, szenvedő vérfolyások ellen (hemorrhagie passive), sülyben (scorbut), tarjagban (purpura), vízkórban, az iszákosok remegős örvöngéseiknél, nehézkórban (epileps), vithus tánczban, hasmenés ellen, és más takáros folyások ellen, csuzban (rheum), köszvényben (arth), bujakórban (syphilis), és görvélyben (scroful).

A contrastimulisták a kénélegsavnak hypostenizáló erőt tulajdonítanak, elfelejtven annak sajátlagos (speciant) kórjeleit.

Élettani hatása.

A tudományok bizonyítványa, és Hahnemann kísérletei után elkell ismernünk, hogy ezen gyógyszernek kiváló hatása a nyomás (depressio) a hajszálos visszeres (veneux) rendszerre, és a duczos (gangli) ideg rendszerre, mely szinte viszonylagosan (relativ) az idegekre is hat. A kénélegsav egy oly gyógyszer, mely legszabadabban hypostenizál, és mely az organismusra a legelső behatásával igen csekély felizgatást idéz elő a vérben. Azon néhány lázas kórjelek nem állnak más-képen összeköttetésben, mint egyedül a felizgatott izgékonyossággal, a vérrendszernek azon senyves állapotjában, melyben a tengélet megsemmisült, a duczos idegzésnek renyhesége miatt. A melegség inkább csak éreztetik, mintsem hogy valóságban létezne, és csak egy napig tart, ámbár maró, és egészen ideges; melyet rángatódzások, emésztés hiány, bőr viszketés, és szomjuság kísérnek; az érverés kicsiny gyöngö; a kül levegőnek, vagy hidegségnek behatása nyomasztó, legesekélyebb mozgásokra kitér az izzadság, mely különösen reggel felé igen nagy.

Az idegrendszer nem kevésbé szenved erőhiányban, bágyadság, gyöngeség érzettel, mely a mozgást akadályozza, tépő fájdalmakkal, tagokbani görcsökkel, az inakban feszülési akadálylyal, melancholikus levertséggel, nyomó fejszédüléssel, gyámoltalansággal, fej inogással, fogfájással, és általában oly fájdalmakkal, melyek hideg által fokoztatnak, és meleg által enyhülnek; a testnek baloldala kitünően szenved.

Általában uralkodó a gyöngeség, és oly állapot, mely a vér felbomlását jelenti; szederjes vörös foltok kisebb nagyobb kiterjedésben a test felületén, fagyások, vizenyős daganatok, bőrhámlások, rothadós fekélyek vérfolyások, aranyerek, szem izgatottságok, daganatok, foghus fekélyek, melyek legkisebb nyomásra vérzenek; nyálfolyás, vércöhögés, szájzsebrék, minden takhártyákban izgatottsági kórjelek; rossz szájíz, éhség gyomorgörcs, zaba (pyrosis) evés után, egyszersmint hányással, gyomor és has érzékenységgel, teliség érzettel, hidegség vagy égés a gyomorban, zsábák a hasban, több helyeken dobogás, lágy székletelemek, véres

rothadás székélések; húgy nyálkás, véreses, mely mindjárt a kieresztés után felbomlik, közönségi ingerrel; hüvely takhártya izgatás kíséretében a nőknél, tulságos bő kiesapongó hószámmal, maró fehérfolyással, a férfiaknál égető és véres magömlések, minden gyönyör-érzet nélkül, hörglob kórjelekkel, vérköhögéssel, mellnehézséggel, gyöngeség a lélekzési szervekben, szivdobogás, szuró fájalmakkal.

Gyógyhatás.

Összeköttetésénél fogva a visszeres és duccos rendszerrel, a kénélegsav különösen bántalmazza a tengéleti műszereket és takhártyákat, sajátlagosan a képzékenységi erőket elváltoztatja. Azért is előnynyel használható 1-ször érzékenység (sensibilit) sérüléseimél, és a zsugorodékonyságnál (contractilit): zsábáknál, csuzos fájalmakkal, és köszvényes szélhűdéses gyöngeségnél, gyomor göresöknél, rángatodzásoknál. 2-szor A visszeres vértudulásoknál, 3-szor A félhevényes hörglobokban, tápesőben (tub: int). Húgyivar szervekben (gen: urin.), szemekben.

A legkörülményesebb gyógyjavallat, hol a kénélegsav megfelelni hivatva van ez.

1-ször A forró lázakban, egészségtelen rosz nedvekkel bíró egyéneknél, eleven szomjusággal, halanték-táji kopogással, száj szárazsággal. Épen oly lob ellenes szer mint az **Aconit** a vérmes egyéneknél; épen oly lob ellenes a kénélegsav a cachecticus egyéneknél, visszérés vér alkatásuaknál, elronesolt test alkatásuaknál, görvény-kórosoknál, aranyereseknél, kik a vérzés gyakori ismétlése miatt nagyon kimerültek. Végre a hol a lázas betegek még alí vannak vetve lázas rohamnak, hol az emésztési műszerek nyál és savós folyadékokkal bővelkednek, ha a lép, máj és duccok daganatjaiban sárgaság volna is jelen.

2-szor A szenvedő vér folyásokban, még ha rothadás indulatnak is, u. m. például a súlyos ideg lázaknak utolsó korszakában, ha a kiizzadt vér a bőr felületén aludt, és fekélyes. A légélegsav, sósav, vilélegsav, és kénélegsav hasonló esetekben nem változtatják gyógyjavallatukat, csak néhány kórjeleik által, a mit minden egyes gyógyszer leírásánál megtalálhatunk.

3-szor Gyomor gyöngeségnél, túlzott gyomor és belek elnyálkásodásánál, visszérés vérbőségnél, megacádályoztatja a vérkeringést a verőceres (vena porta) rendszerben.

4-szer A gyomor bélobban (gastroenterice) a kis gyermekek hártyás szájlóban (soor) a borax hatása mellett; ugyan azon gyógyjavallata vagyon, ha a székletétel lágy, sárga, habos, vagy összemélt, szelekkel, haskorgásokkal, csekély lázzal, kis érveréssel, arcz halványssággal, és szomorúsággal.

5-ször Némely takhártyás és hurutos lázak utolsó, korszakában, egyszerű náthánál, és a hörgeső lobnál halvány egyéneknél, a kik a betegségek által nagyon gyötörtettek, mindig csak olyanoknál, a hol a betegség már sokúg tartott, és nyálkás, savós kifolyással kórjelemeztetik, zsebréknél maró érzettel.

6-szor A meddőség ellen, melyet a tulságos bő hószámok okoztak, gyöngé nőknél.

7-szer A vértelen egyéneknél epilepticus ránggörcsekben, általában felserdülés előtt, s a fiatalabb korban, izmok göreseiben, és az ólmos bélzásában azon megjegyzéssel, hogy az egyének ingerlékenyek ne legyenek, kis gyermekek sérüléseikben lázitottsövettel a mely esetekben előnyösebb a lycopodiumnál, sulfurnál vagy magánál a nux vomicanál.

A kénéleg savról biztosan elmondhatni, hogy használata elvagyon hanyagolva, pedig hatás körével semmivel sem áll alább a légélegsavnál, amaz nagy befolyással van a testre mint antimercurialis, a kénélegsav pedig a kén által, mely vegyületében foglaltatik, a leghasznosabbnak mutatja magát a sömör ellen, ha ez másodlagos, vagyis takhártyás sömörnél a mint azt az élettani hatásai mutatják, melynek következtében igen sikeres kísérletek történtek, a hártyás szájlóban, zsebréknél, csekélyebb repedéseknél, és oldalos bőrhámításoknál, idült izgatások ellen, viszketés ellen, takhártyák és száj szél repedések ellen. Végre hasznos hatása végett, nem hagyja magát némely külbőr bántalmak ellen alkalmaztatástól elzárni, általános viszketésnél, vörös foltoknál viszketéssel, szederjes és sárgás pikkelyekkel, önkéntes bőrhámításnál, melyek sárga kéreggel befödnek, fagyásoknál, száraz kiütésnél a kezeken és az ujak közt.

Az adag alkalmaztatása szintolyan mint a legélegsavé.

Napi ujdonság.

Brooklyn. Mivel nem tudom, vajjon Halifax-ban (Nova Scotia) megjelenő ujságból köleszött, egy nevezetes természettörténeti és kórtani tény, mely rövid idővel ezelőtt Gloucester Countiban N. S. előfordult Európában, különösen Németországban közöltetett-e már? ezt ezennel teljesíteni kívánom. — Élt ott egy bevándorolt James Mulock nevezetű, ki 3. évnél tovább ismeretlen oknál fogva különös elgyengülés és sorvadásban (73 fontot nyomott csak) szenvedett. Az orvosok mindnyájan siker nélkül rendelték baja ellen, egyiksem tudta miben áll szenvedése? A kórtünetek sajnos, hogy nincsenek különösen feljegyezve. Egy czigány nő (kik ott még számosan vannak) hasonló esetek által, milyeneket már többször észlelt, erre is figyelmessé tétetvén, felismeré a kórt egy élő állatban (parasit) mely a gyomorban fekszik, s megigéré, hogy ha beteg magát egészen hatalmába bocsátja, és magát megkötteni engedé, 2—3 nap alatt meggyógyítja. A beteg rövid vonakodás után (a czigány nő még azonfelül 100 doll: jutalmat is követelt) az

alkuba beleegyezett, és így a cura megkezdett. Állott ez egy szomjeurából, mely akként hajtattott végre, hogy a beteg csak sós sertéshúst ehetett, inni az első napon keveset, a másodikon semmit sem kapott. A megkötözési feltétel igen prakticusnak bizonyult be, mert miután a beteg a legirtóztatóbb szomjtól gyötörtetett, és minden kérés, fenyegetőzés hasztalan volt, végre megtöbolyodott, és forró lázba esett. Ezt azonban nem sokára egy tökéletes elalétság követte, melyben mintegy meghalva foküdt, a test csak néha rángatózott, a szájüreg tátva állott. A szemhéjak hol becsukódtak, hol kinyíltak, és a szemben egyedül annak fehére látszatott. Ezen állapotában a beteg egy forráshoz vitetett, szája a forrás fölé helyeztetvén. Ekkor a cigánynő egy findzával vizet merített, és azt közvetlenül a beteg szája körül leöntögette. Mintegy 10 perc múlva a száj szélein egy nagy zöldszínű gyík jelent meg, mely eleinte vissza vonult, de kevés perc múlva ismét látszóvá lett, és a szájból egyes-nesen a vízbe ugrott, hol megis öletett. Ezt követte még 4 gyík, mire egy óra eltelté után, több élő nem jött. Ezután a cigánynő kijelenté hogy a próbatétel be van végezve, mire 20 perczig a beteg homlokát vízzel öntögeté annakutána egy kanálvizet nyeletvén le vele, mely a szájában szinte pattogott, étellel és nagyobb adag-vízzel éltetvén továbbá a beteget, párnap múlva lábára állítá. E férfi egészségét tökéletesen visszanyerte, és rövid idő múlva testének nehézsége 160 fontra nevedett, biztos jelöl, hogy élő állat többé belsejében nem léteznek.

A gyíkok, melyek közül kettő Agassiz tanárhoz (Harvard University Boston), kettő pedig egy előttem ismeretlen Jack nevezetű tanárhoz küldetett, ekként iratnak le: 5 ujnyi hoszuk üvegzöldszínűek, szemük vörösek, nyelvök hasadt. Labuk kettő van, melyekből ékalakban a fark képződik. Jack tanár őket a régi időkrol már ismereteseknek, most azonban a müncheni museumban csak egy példányban létezönek, Lacerta homo fajának lenni állítja.

Ezen történet, mely hihetőleg alapos tudományos vizsgálatot fog még nyerni, különösen ha igaz azon hír, hogy ketteje a gyíkoknak Agassiz tanárhoz küldetett; mindenesetre érdekes adat az emberi testben létező parasiták természettanára, és alkalmas a még vitatás alatti kérdést azoknak nemzése, és felvétele (generatio et incubatio) felett feléleszteni. Minthogy a tudomány még mai nap az önkéntes nemzést (generatio spontanea) tagadja, és az „omne vivum ex ore“ állításhoz ragaszkodik; a kérdés hasonló történeteknél azon feltételek körül forog, melyek alatt lehetővé lesz, hogy azon temérdek elemek, melyek a táplálásra a testbe bevezettetnek élő állatokká fejlődhetnek ki? Megtörténhetik e ez a test nedveinek rendes állapotában, vagy már előre rendellenes tulajdonságot feltételeznek?

Ezen kérdések azon tényekkel állanak egy sorozatban, hogy például a kivágott fenyűerdőben, magától soha fenyűfa, hanem nyírfák és nyárfák nőnek, ezeket pedig áfonya, szederj és málna-bokrok követik. Az egész nagy természetben, minden individualis életben így vannak a csirák elterjedve, legyen az növény, vagy ember, melyek csak bizonyos feltételekre várnak, hogy életet nyerhessenek! Milyenek azonban azon csirák, honnét erednek? „There is the rub“ mondja Hamlet az ő híres monológiájában a lételem és nemlételemről.

Dr. G. Bloede.

A közkórházak megismertetése.

(Folytatás.)

8-szor. Az örökös tartományok pénztárai által ország-beli lakosaikért megtérítendő ápolási költségek, az ügykezelés siettetése végett jövőre nem ide, hanem közvetlen az illető hatósághoz, melyhez a megtérítést követelő közkórház tartozik; úgy szintén a hazai és vidéki országos pénztáraknak, megtérített ápolási költségek iránti nyugták, nem ezen kir. helytartótanács utján, hanem közvetlen az ápolási költséget megtérítő pénztárnak vagy hatóságnak lesznek az illető közkórház hatósága által átküldendők.

9-szor. A közkórházakban ápolott mesterlegények és cselédek után járult tápdíjak megtérítésére nézve, a bizottmánnak fenálló szabályos rendeletek szigorú megtartása mellett meghagyatik, hogy ezen tartozásoknak az illető egyesületek, testületek, vagy munka adó általi megtérítése iránt előforduló esetekben a szükséges intézkedéseket megtévén, hogy az megtörtént, az illető kimutatásokban aszerint jegyeztesse fel, hogy ezen feljegyzésből annak oka is, melynélfogva ezen megtérítés eszközölhető nem volt, világosan kitűnjék.

10-szer. A 3 dik pont alatt érintett évenként felterjesztendő számadási kivonattal, a kórházi bizottmány egy oly kimutatást is felterjesztési köteles, melyből a lefolyt évben a kórházban ápolott vidékiek és helybeliek száma nemükre, és betegségeikre nézve rovatosan kitüntette legyen.

11-szer. Annak elmellőzése tekintetéből, nehogy a közkórházak a tápdíjaknak az országos alapból való megtérítéséig pénz szűke miatt zavarba jöjjenek, az illető negyedévi kimutatások felterjesztése után a magyarországi illetőségtel betegek után: a mennyiben az illető közkórház részéről indokoltákn kéretik, be nem várván az állam számvevőségi vizsgálat eredményét, a kimutatott összegek a da előlegkép azonnal utalványoztathatni fog.

12-szer. Az előre bocsátottakán kívül, mind a hazai, mind a vidéki közkórházakra nézve fenálló szabályos rendeletek tovább is épségben maradván, a bizottmánnak annak pontos szemelölti tartása kötelességévé tétetik.

(Folytatása következik.)

Időjárás és közegészségi észleletek október havában

Október hónap szokatlan hűvös és száraz volt.

A közegészségi állapot kevésbé volt kedvező mint a múlt hóban. Az uralkodó körjelleg esorvas-hurutos volt, gyuladások különösen a légző életművekben számosan fordultak elő. — A szülöttek száma e hónapban teszen 56-ot, ezek között volt fiu 27, leány 29. Meghalt összesesen 61, kik között volt férfi 32, nő 29. Esik eszerint 262 lakosra egy halálozási eset.

A kórházban orvosoltatott e hóban összesesen 64 beteg, férfi 41, nő 23. — ingyenes 56, önkényesen fizető 6, ezekbe 2 meggyógyult 29, meghalt 4, felmarad 31.

A súlymérő legmagasabb állása volt e hóban 348'' legalacsonyabb 333''. A hévmérő legmagasabb állása volt + 18° R. legalacsonyabb 6-kán és 18-kán — 0° R. Tiszta napos idő volt 10, borult 16, eső 5 egy ízben égi háboruval. Szelek iránya: Csendes 16, Ny. 7. — Ek. 1, — Dk. 4, — K. 3,